

TEMELJNI DIDAKTIČNI POJMI

UČENJE

POUČEVANJE

POUK

IZOBRAŽEVANJE

VZGOJA

VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI PROCES

UČITELJ

UČENCI

ŠOLSKI SISTEM

1. KAJ JE UČENJE?

- * je človeška aktivnost pri kateri gre za pridobivanje znanja; razvijanje spretnosti, sposobnosti, navad; oblikovanje osebnosti
- * je relativno trajna in svoje vrstna sprememba posameznika – obnašanje, vedenje pod vplivom predhodnjih izkušenj

Učenje NI vskladiščenje in zadrževanje informacij!!!!!! – znanje moramo znat uporabiti!!!!!!

POMEMBNO pri učenju:

1. **ISKANJE**: - zelo pomembno je, da znamo sami iskati
2. **EKSPERIMENTIRANJE** – sami radi preizkušamo in odkrivamo
3. **OSREDOTOČENJE** – pomembno je da se znamo osredotočiti; da vemo kaj je pomembno in kaj ne
4. **VERIFIKACIJA**

Pri **UČENJU** gre za t.i. **USTVARJALNI PROCES**:

- ★ učitelji in vzgojitelji moramo otroke vzpodbujati k ustvarjalnosti
- ★ če hočemo biti ustvarjalni, moramo znati brati, ponavljati...

KJE VSE POTEKA UČENJE?

1. ŠOLA, VRTEC – IZOBRAŽEVALNO UČENJE

- organizirano
- načrtno
- usmerjeno
- **DAJE NEKO POTRDILO** (spričevalo, uradna pohvala, priznanje...)

2. DOMA, NA ULICI, KJERKOLI – NARAVNO/NAČRTNO UČENJE

- spontano
- izkušnje
- vzgled
- **NE DAJE POTRDILA**, gre za **POHVALO, NOTRANJE ZADOVOLJSTVO**

2. KAJ JE POUČEVANJE?

- poučevanje snovi
- prenašanje znanja
- vprašamo se **KAKO – NAZORNO, RAZUMLJIVO**
- upoštevamo didaktična načela
- zelo pomembna je **STAROST** – za njo se skriva **DOJEMLJIVOST**

POUČEVANJE V TEORIJI

V SSKJ III. (1979) je termin **POUČEVATI** (poučevanje je glagolnik od poučevati) opredeljen kot **POKLICNO UKVARJANJE S PODAJANJEM UČNE SNOVI V ŠOLI**.

POUČEVATI

- ★ prenašati učno vsebino, vrednote in izkušnje na dojemljivo raven učencev
- ★ spodbujati učence
- ★ smotrno jih voditi v njihovem učenju in celostnem razvoju

SMISEL POUČEVANJA

- ★ pomagati
- ★ spodbujati učence pri njihovem čimbolj samostojnem in ustvarjalnem delu

KJE IN NA KATERIH MESTIH JE POTREBNO POUČEVANJE?

- ★ kadar moramo razjasniti ozadje nekega procesa
- ★ kadar učenci težje sledijo pouku – potrebujejo razlago iz daljšega zornega kota
- ★ kadar poučujemo otroka o dejavnosti, ki jo bo nekoč sam opravljal

KAJ S POUČEVANJEM OPOZARJAMO?

- ★ nevrologične točke
- ★ vsebino razlišča
- ★ težja učna mesta

POGLED NA POUČEVANJE

1. POUČEVANJE IN UČENJE V PRETEKLOSTI

- potekalo kot prenašanje izkušenj,
- bilo je skupno življenje mladih in odraslih
- učenci so se učili od staršev – ni bilo šol

2. RAZVOJ DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA – VEČANJE INFORMACIJ

- potreba po posebni **ARTIFICIALNI OBLIKI UČENJA – POUKU** (načrtnem poučevanju)

OPOZORILO!!

- ★ naravno učenje s pomočjo posnemanja (konzervativno okolje) se ne ujema vselej s tistim, kar ponuja **POUČEVANJE**
- ★ **POUČEVANJE NI** identično z **UČENJEM**
- ★ s poučevanjem se ukvarja **DIDAKTIKA**
- ★ z učenjem se ukvarja **PSIHOLOGIJA**

ODNOS MED ZORENJEM IN RAZVOJEM

- ★ da se otrok hoče nekaj naučiti, mora biti dovolj zrel
- ★ z vsakim učenjem vplivamo na zorenje

ODNOS MED POUČEVANJEM IN UČENJEM

- ✚ statistični koncept je dajal prednost **UČENJU**, poučevanje pa je svaril naj se ne vtika v naprej določeno spreminjanje.
- ✚ zaradi tega je bilo zgrešeno mišljenje – poučevanje je zrcalo učenja

za pojasnjevanje poučevanja je treba učenje postaviti na glavo

- ✚ učenje in poučevanje sta bili v hierarhičnem razmerju – poučevalni postopki so avtomatično podrejeni učenju
- ✚ ostro so se ločevali **INTERNI PROCESI** učenja od **ESKTERNIH POUČEVALNI** postopkov
- ✚ namen procesov in postopkov:
 - zagotavljanje nujnih zunanjih učnih pogojev za učenje
- ✚ poučevanje je relativno samostojna z učenjem kompletna didaktična funkcija (nameni, zakonitosti in posebnosti)
- ✚ poučevanje in učenje se združujeta kot osrednji didaktični dejavnosti
- ✚ razlike:
 - poučevanje je **INTERAKCIJA** med učiteljem in učencem
 - učenje pa izrazita subjektivna **INTRAAKTIVNOST** – komunikacija med učiteljem in učencem
- ✚ glede na namembnost obeh je poučevanje »podrejeno« učenju – poučevanja ni brez učenja
- ✚ didaktika namenjala več pozornosti poučevanju kot učenju
- ✚ Komensky si je prizadeval za tesnejše povezovanje poučevanja in učenja – iskal načine da bi se učenec sam učil in učitelj manj predaval
- ✚ šolsko učenje je osiromašeno brez poučevanja, ker je od njega odvisna kakovost učenja
- ✚ povezanost med poučevanjem in učenjem predstavlja temeljni didaktični odnos – obstajajo nasprotja med učnim vodenjem in svobodo
- ✚ mimo didaktičnega odnosa ne more nobena učna relacija (spleta se med vsebinami, cilji, metodami...)

3. POUK

- je izjemno pestra, več dimenzionalna interakcijanajrazličnejših subjektivnih in objektivnih, individualnih in socialnih, snovnih in osebnih učnih situacij

KAJ VPLIVA NA POUK?

$$\text{POUK} = \text{UV} + \text{SU} + \text{SI} + \text{AK}$$

UV= učna vsebina

SU= stanje učencev

SI= situacije

AK= akcijske učne oblike in metode

SOCIALNI ODNOSI= da se dobro počutimo, da si upamo odgovarjati na vprašanja, da smo dejavni...

NAMEN POUKA

- ★ spodbujati samostojno in aktivno učenje
- ★ smotrno in načrtno socializiranje, kvalificiranje in personaliziranje mladih
- ★ ohranjanje in nadaljne razvijanje izbranih obče kulturnih in civilizacijskih dobrin

POUK

- ★ je sintezni pojem, ki vključuje tri enakovredne temeljne dejavnosti: **POUČEVANJE, UČENJE** in **VZGAJANJE** – vezano na delovanje poučujočega in učečega učitelja ter učenca
- ★ je **NAČRTEN, ORGANIZIRAN, SMOTRN** proces, ki ga usmerjajo zanj usposobljeni ljudje v zato urejenem okolju

UČENJU znotraj pouka na ravni izobraževanja pravimo **IZOBRAŽEVALNO UČENJE**, ki je:

- ★ teoretično
- ★ zavestno
- ★ namerno
- ★ zelo zahtevno

REZULTATI IZOBRAŽEVALNEGA UČENJA SO:

- ★ poglobljeno znanje in sposobnosti
- ★ razvijanje višjih oblik in mišljenja

NALOGE POUKA

- seznanitev s snovjo
- izobražuje
- vzgaja
- učenje spretnosti
- delimo na

a) MATERIALNA NALOGA:

- didaktičen materializem
- kada je poudarek na materializmu

b) FUNKCIONALNA NALOGA:

- ni dovolj, da vemo kje se računalnik prižge...to moramo znati izvesti
- ni dovolj da vemo kako se napiše dnevna priprava...znati jo moramo napisat in izvesti
- kadar je poudarek na funkcionalnosti gre za **DIDAKTIČNI FORMALIZEM**

c) VZGOJNA NALOGA:

- prispeva k temu, da se razvijemo kot **OSEBNOST**
- pomembno ni le to **KAJ VEŠ**, ampak **KAKO VEŠ**

d) PRIMER VSEH TREH NALOG: (šoferski izpit)

- materialna naloga: **CPP**
- funkcionalna naloga: **URE/TRENING VOŽNJE**
- vzgojna naloga: **DA SMO STRPNI DO DRUGIH ter DA PAZIMO NA SVOJE ŽIVLJENJE in ŽIVLJENJE DRUGIH; DA NE VOZIMO PO LUŽAH V ČASU DEŽJA**

MODERNA DELITEV NALOG POUKA

a) TELESNO ZDRAVSTVENO PODROČJE:

- zdravstveno-higienske naloge
- biološke naloge
- rekreativne naloge
- vzgojno-izobraževalne naloge

b) INTELEKTUALNO PODROČJE:

- informativno-deklarativne naloge
- formativno-konstruktivne naloge
- samoizobraževalne naloge

c) SOCIALNO-MORALNO PODROČJE:

- razvijanje in kultiviranje morale, zavesti, čustev, vrednot in interesov

d) ESTETSKO-UMETNIŠKO PODROČJE:

- razvijanje estetske senzitivnosti, kritičnosti in ustvarjalnosti

VRSTE POUKA

Klasifikacija po različnih kriterijih:

- 1. ŠOLSKA STOPNJA:** osnovnošolski, srednješolski, visokošolski
- 2. ZMOŽNOSTI, POSEBNOSTI UČENCEV:** pouk za otroke s posebnimi potrebami
- 3. VSEBINA:** pouk po učnih predmetih
- 4. NOTRANJA ORGANIZACIJA:** razredni, predmetni
5. Nameni, ki jih s **KLASIČNIM, REDNIM POUKOM** ne moremo uresničevati: dopolnilni, dodatni, kombinirani, epohalni pouk...

DOPOLNILNI POUK

Nudi posebno učno pomoč učencem, ki učnih ciljev med rednim poukom ne morejo zadovoljivo obvladati (šibkejša zmožnosti, tempo, nesamostojnost, bolezen...)

ODPRTA VPRAŠANJA:

- diagnostika učnih težav – pomembno je da znamo diagnosticirati in opozoriti; pogosto krpanje učnih verzeli; premalo individualizacije
- čas – kdaj ga je primerno izvajati
- velika skupina – učence **UČITI UČITI**

Podaljšani pouk se ob koncu šolskega leta uporabi kot priprava na popravni izpit.

DODATNI POUK

Pomaga učencem, da spoznajo in razvijajo svoje zmožnosti in nadarjenosti, samozavest, veselje do raziskovanja, ustvarjanja...

NAMEN:

- globlje dojetanje učne vsebine
- transfer/prenos
- zahtevnost

ODPRTA VPRAŠANJA

- čas – kdaj ga izvajati
- način izvajanja – skupinsko, individualno delo, metoda reševanja problemov, učenje s teksti, delo z računalnikom
- usposobljenost učiteljev

IZBIRNI POUK

Izhaja iz dejstva, da vseh sodobnih vzgojno-izobraževalnih potreb ni mogoče zadovoljevati za vse obveznim predmetnikom.

Z njim:

- zadovoljujemo individualne učne potrebe in interese
- izpopolnjujemo posebne osebne lastnosti
- odkrivamo poklicna nagnjenja

Ločimo:

a) OBEZNO-IZBIRNI POUK:

- imamo tri vsebine in si moramo izbrati eno
- financiran iz strani šole

b) FAKULTATIVNI POUK:

- starši financirajo sami
- dejavnost po pouku – sami izberemo, kam bi hodili (nogomet, rokomet...)

EPOHALNI POUK

- oziroma pouk po epohah, namenjen celostnem dojemnaju učnega predmeta
- učni predmeti ne nastopajo drug poleg drugega, temveč drug za drugim

- razširjen pri izobraževanju odraslih, v strokovnih šolah, v waldorfskih vrtcih
- pouk se izvaja v nekem strnjenem delu

DELO V KOMBINIRANEM ODDELKU

- kombinirani oddelek je oddelek, ki ga sestavljata dva ali več razreda – poučuje pa en učitelj
- razlogi: manj prebivalcev v vaškem okolju in zamnjšana nataliteta

Organizacija dela:

- ZUNANJA : druženje razredov
- NOTRANJA: didaktično-metodično vprašanje

Didaktično-metodično vprašanje je odvisno od **UČITELJA, NJEGOVE DIDAKTIČNE KULTURE, PRISTOPA K DELU** in **STROKOVNEGA ZNANJA**.

4. IZOBRAŽEVANJE

- človek se uči
- človeka poučujemo
- pomembno vlogo ima **SAMOIZOBRAŽEVANJE** – pridobivanje vrednosti, znanja; razvijanje sposobnosti in spretnosti
- ni le informiranje, temveč je formativno razvijanje:
 - kognitivnih/ spoznavnih
 - konativnih/ čustvenih/ doživljajskih
 - psihomotoričnih/ spretnostnih moči
- gre za procesno razvijanje celotne osebnosti

Izobraževanje je proces, katerega rezultat je **IZOBRAZBA** – neko duševno vsebinsko bogastvo, ki je bistveni del naše duševnosti.

Izobrazba vodi do stopnje **IZOBRAŽENOSTI**.

Izobraženost je kvaliteta človeka, ki se kaže v znanju, sposobnostih in osebnostnih lastnosti.

V vsakdanjem govoru pomeni, da je izobražen tisti, ki:

- ima za seboj temeljito šolanje
- višjo poklicno kvalifikacijo ali
- pripada uglednejšemu stanu

POSAMEZNIK

DRUŽBA – BDP %

IZOBRAŽEVANJE

TRADICIJA

ČAS, PROSTOR

IZOBRAŽEVANJE se deli na:

a) SPLOŠNO:

- humaniziranje človeka
- usposobljena za samostojnost, avtonomijo
- je podlaga strokovnemu in poklicnemu izobraževanju in samoizobraževanju
- namenjeno vsem (vrtec, OŠ – srednja več ne, ker ni obvezna)
- je ZELO kvalitetno in tako mora biti organizirano

b) STROKOVNO:

- ali poklicno izobraževanje
- je usposabljanje, kvalificiranje za poklicno delo

STRUKTURNE SESTAVINE IZOBRAŽEVANJA IN IZOBRAZBE

- VEDNOST
- ZNANJE
- SPOSOBNOST
- SPRETNOST

1. VEDNOSTI, ZNANJE

- dejstva, podatki, spoznanja
- namenjeno razumevanju človeka, kritičnem reagiranju
- so teoretična vedenja
- več na področju družboslovja in humanistike

- Znanje ne sega le v kognitivno, temveč tudi v psihomotorično sfero

- Znanje v didaktiki je razumljeno v smislu vedenja. Pojmujemo ga kot sistem znanstvenih posplošitev z informativnim in praktičnim pomenom

RAVNI ZNANJA

1. **MEHANIČNO** – značilno skromno razumevanje (kadar se ne poglobljamo)
2. **REPRODUKTIVNO** – preprosto razumevanje (potrebujemo dodatno vprašanje)
3. **PRODUKTIVNO** – poglobljeno razumevanje (konvergentno mišljenje – en odgovor)
4. **USTVARJALNO** – uvid, videnje novih vprašanj (divergentno vprašanje)
5. **METAKOGNICIJSKO** – se zavedamo spoznavnih procesov (kritike, omejitve)

IZOBRAŽEVANJE

VEDNOST

ZNANJE

SPOSOBNOSTI

SPRETNOSTI

2. SPOSOBNOSTI

- celovitost danih in pridobljenih psihofizičnih zmožnosti za uspešno izvajanje neke dejavnosti
- lahko so: **KOGNITIVNE, PSIHOMOTORIČNE, EMOCIONALNE**
- izhajajo iz **DISPOZICIJ, VZGOJE** in **OKOLJA** – te dejavnosti so najbolj pomembne za razvoj

3. SPRETNOSTI

- pridobljene so s smotrnim, postopnim, sistematičnim vadenjem, da bi mogli neko dejavnost čim bolj avtomatizirano opravljati (ne mislimo kako bomo napisali črko A, za zapis načrta pa že moramo misliti)
- vsaka spertnost se mora začeti razvijati:
 - s poznavanjem cilja in razumevanjem
 - pomembna je zavestna aktivnost, motiviranost, čustvena angažiranost

5. VZGOJA PRI POUKU

- je organiziran proces s pomočjo katere se oblikujejo:
 - pozitivne lastnosti posameznika
 - stališča
 - pogled na življenje in svet
 - moralne, delovne in družbene vrednote
- v ospredju so **ČUSTVA, VREDNOTE, VZGLED**
- vzgaja se tudi celo življenje, ampak **VREDNOT, MORAL...** ne moremo spremeniti v življenju

ŠOLA:

- VIZ ustanova
- delno obvezna
- JE storilno
- obvezna je OŠ (9-letka)
- neobvezna srednja šola

VRTEC:

- vzgojno-varstvena ustanova
- neobvezen
- če dodamo izobraževanje dobimo več storilnosti - sedaj tega ni več

Lahko sta **JAVNA** (financira država in delamo po načrtu, ki je predpisan) ali **ZASEBNA** (financira država, ustanovijo jo lahko pravne osebe, potrebna je šolnina)

6. UČITELJ in UČENCI

UČITELJ je tisti, ki učne cilje, vsebino in učno tehnologijo usklajuje in prilagaja učencem ter jo učnem procesu neposredno odloča in zanj odgovarja.

UČITELJEVE temeljne naloge so: **IZOBRAŽEVANJE** in **VZGAJANJE**.

VZGOJITELJ:

- ▣ vzgaja, vpliva na učenje in skrbi za varstvo otrok
- ▣ daje avtoriteto
- ▣ daje vzgled

IP:

- ▣ vzgojitelj v skupini
- ▣ mentorstvo
- ▣ vodja tima
- ▣ vodja drugih dodatnih aktivnosti
- ▣ pedagoški vodja
- ▣ ravnatelj

POKLICNE SPOSOBNOSTI in LASTNOSTI UČITELJA

Humanost

Razumevanje

Tolerantnost in strpnost

Učiteljeva pozitivna pedagoška naravnost

Kritičnost

UČENEC je udeleženec v vzgojno-izobraževalnem procesu, ki si pridobiva izobrazbo s sistematičnem poučevanjem učitelja in s samostojnim učenjem.

OTROK je udeleženec v vzgojnem procesu.

7. VZGOJNO – IZOBRAŽEVALNI PROCES

- ▣ natančen
- ▣ nameren
- ▣ sistematičen

8. ŠOLSKI SISTEM

Strukturni elementi POUKA:

- ▣ učenec
 - ▣ učitelj
 - ▣ učni cilji
 - ▣ učna vsebina
 - ▣ učna tehnologija
- ⇨
- omogočajo, da začne delovati vzgojno - izobraževalni proces ali pouk

1. UČNI CILJI:

- ▣ vključujejo vzgojno in izobraževalno komponento
- ▣ so sestavni del splošnega učnega planiranja
- ▣ so najpomembnejši regulatorji pouka
- ▣ kot formalno normativno kategorijo označujejo predstavo o izobraževalnih in vzgojnih namenih, ne le učnih vsebin, namreč celotne učne organizacije

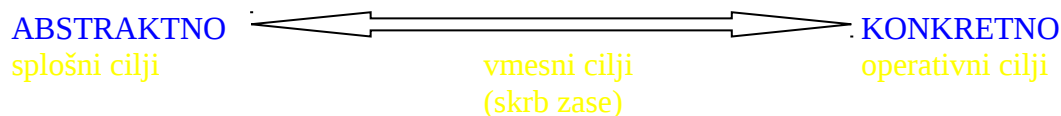
»Kdor ne ve točno, kam pravzaprav hoče, se sme čuditi, če pride slednjič čisto (do konca) – nekam drugam.« (R.F. Moger)

KAJ VPILVA NA OBLIKOVANJE UČNIH CILJEV?

- a) Različna filozofska stališča.
- b) Ekonomski položaj družbe.
- c) Kulturna razvitost družbe.
- d) Položaj posameznika v družbi.
- e) Odnos družbe do posameznika.

STOPNJEVANJE (GRADUIRANJE) UČNIH CILJEV

- a) Splošni (smerni) cilji ⇨ samostojna, aktivna osebnost
- b) Vmesni ali parcialni (grobi) cilji na ~~različnih~~ področjih naj bo aktiven: psihomotoričnem, skrb zase, komunikacije
- c) Operativni (fini, natančni) cilji ⇨ si pravilno umijejo roke, si sam zaveže čevlje – skrb zase, samostojno jé, pravilno uporablja pribor, zna metati žogo – jo ujeti (psihomotorično področje), zadeti cilj, zna pozdraviti, uporablja vljudnostne izraze,...

1. SPLOŠNI UČNI CILJI

- ▣ imenujemo jih lahko še **SMOTRI, SMERNICE, VODEČE IDEJE, SMERNE LINIJE**

Značilnosti splošnih ciljev:

- ▣ usmerjajo vzgojno-izobraževalni proces v celoti
- ▣ zapisani so v abstraktnih formulacijah

- predstavljajo relativno trajne vrednote, pomembne za družbo določenega časa in prostora

2. VMESNI (DELNI) UČNI CILJ:

- so predmetno področni in predmetni učni cilji
- zapisano so relativno splošno, usmerjajo delo učiteljev, avtorjem učbenikov, načrtovalcem učne tehnologije
- predstavljajo prehod od splošnih k natančnim učnim ciljem

3. OPEARTIVNI (NATANČNI) UČNI CILJI:

- izhodiščna točka za različno učno delovanje učiteljev in učencev
- imajo osnovo v učno-ciljni teoriji
- zanje je značilna jasnost, konkretnost zapisa, predvidena merila za minimalne učne rezultate (ali zna rezati s škarjami ali ne)

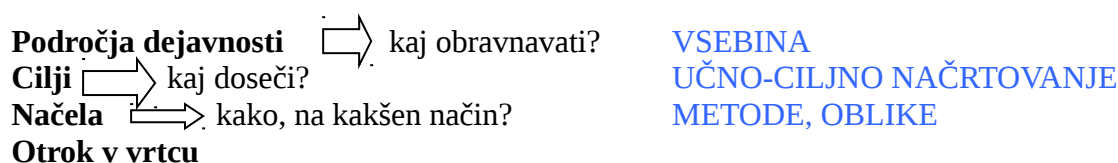
Značilnosti operativnih ciljev:

- vsebina, procesi in ravnanje so opisani v konkretni, enopomenski obliki (nariši, povej, primerjaj, pokaži...)
- procesi in rezultati pouka so predvideni in preverljivi s pričakovanim konkretnim razumevanje, vedenjem
- cilji so pregledni
- iz formulacije ciljev so razvidni potrebni pogoji za njihovo realizacijo in pomoč, ki jo bo učenec potreboval
- razvidna so merila za individualne učne rezultate

CILJI IZ KURIKULA:

1. Splošni: Izboljšanje informiranja in sodelovanja s starši.
2. Vmesni: Vzpodbujanje gibalne dejavnosti.
3. Operativni: Otrok zna samostojno pripovedovati.

2. KAJ JE ZAPISANO V KURIKULUMU?

UČNO-VSEBINSKO NAČRTOVANJE – v ospredju učno načrtovanje
CILJNO NAČRTOVANJE – v ospredju ciljno načrtovanje

3. UČNA VSEBINA

- ✚ je izjemno širok in kompleksen pojem, saj predstavlja vsa raznovrstna sredstva, s katerimi vzgajamo in izobražujemo
- ✚ snov ---- didaktična transformacija --- učna vsebina
- ✚ pomembna interakcija, ki prehaja v ospredje:
 - vsebina --- cilj --- učenec --- metoda

Pri pouku se prepletajo področja:

- ✦ znanstvena spoznanja
- ✦ umetniške vrednote
- ✦ tehnične vrednote
- ✦ psihomotorične dejavnosti

STRUKTURNE SESTAVINE UČNE VSEBINE

To so:

1. ELEMENTARNO:

- otrok obvlada črke
- vzpostavlja odnose

2. FUNDAMENTALNO:

- otrok bere, ampak mora znati poslušati razlikuje glasove, jih slišati

3. STRUKTURNO:

- če otrok hoče narediti voščilnico, mora znati rezati uporabljati mora rdečo nit

4. STRUKTURIRANJE UČNE VSEBINE V UČNIH NAČRTIH

1. LINEARNO ali SUKCESIVNO:

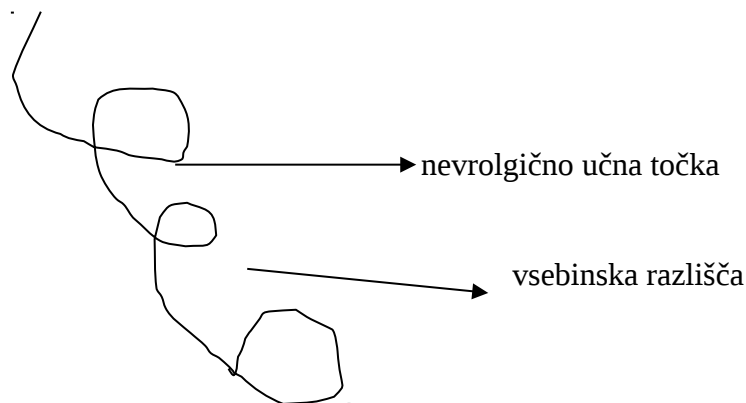
- ❖ deli učne vsebine se med šolskim letom v enem ali več razredih nizajo eden za drugim; se ne ponavljajo
- ❖ primerno za fakultete in ni za VVZ, OŠ, SŠ
- ❖ upoštevana je znanstvena sistematičnost
- ❖ ekonomičnost dela
- ❖ temeljito in intenzivno učenje
- ❖ sledimo predavanju, kopičimo znanje vendar ne ponavljamo skupaj

2. KONCENTRIČNO:

- ❖ učne vsebine se razvrtščajo v obliki koncentričnih krogov
- ❖ uporabljamo v vrtcu in OŠ
- ❖ primerne vsebine, ki dopuščajo razpon od enostavnega k sestavljenemu, od bližnjega k daljnemu
- ❖ ponavljanje snovi – ZELO POMEMBNO
- ❖ lažje prehajanje na nove vsebine – obuditev povezav
- ❖ koncentrično?
- ❖ mlajši učenci
- ❖ npr. začne z začetnim znanjem in nato stopnjuje

3. SPIRALNO, KOMBINIRANO, PROGRESIVNO:

- ❖ več pozornosti linearnim logičnim osem
- ❖ previdna do obsega učne vsebine in odvečnega ponavljanja
- ❖ ne ponavljamo natančno preprostih stvari, ampak težje stvari – bolj se poglobimo

UČNA TEHNOLOGIJA

Omogoča:

- ❖ učinkovitejše posredovanje znanja
- ❖ učenci dobijo konkretne in jasne zaznave o zunanjem svetu

Ravni v razvoju Učne tehnologije:

- ❖ UT kot vložek v tradicionalni obliki pouka
- ❖ učna sredstva in pripomočke uporabljajo tudi učenci – postajajo aktivnejši – učitelj postaja organizator učnega procesa
- ❖ multimedijski pristop služi za komunikacijo med učencem in različnimi viri informacij – učitelj kot mentor je tisti, ki motivira učence in vrednoti delo

ARTIKULACIJA UČNEGA PROCESA

Stopnjevanje ali Artikuliranje pomeni:

- ✚ razčlenjevanje
- ✚ strukturiranje
- ✚ urejanje učnega procesa na postopne delne etape

KAJ JE PREDMET ARTKULACIJE?

- ✚ vsebinska učna enota, ki jo razumemo kot načrtovano, v sebi sklenjeno manjšo ali večjo učno vsebinsko celoto, ki razpade na vrsto logično zaokroženih manjših didaktičnih situacij (**VSEBINA**)
- ✚ učna ura (**ČAS**)

UVODNA STOPNJA UČNEGA PROCESA

Namen uvoda je:

- a. seznanjanje učencev, kaj, zakaj in kako bomo delali, se bodo učili – jih pripeljemo do poznavanje smisla (motivacija – jih motiviramo)
- b. ponovitev ima pomembno vlogo pri uvodni stopnji, ker ima namen obuditi predznanje – ozaveščanje (obujanje) predznanja (izpopolnjevanje) – npr. Kako praznujete rojstni dan?; preverjanje domačih nalog (s tem spoštujes delo učenca in tudi delo samo preveriš)
- c. motiviranje (drži učence v neki napetosti, da jih je zanimivo, nam sledijo) – samozaupanje učencev, premagovanje predsodkov, včasih tudi presenečenja. Učitelj naj učne cilje strukturira kot sistem praktičnih učnih nalog – čim bolj prblemske, povezane z izkušnjami učencev.

Osrednja stopnja

Uvodu sledi osrednja stopnja, katere namen je obravnava nove vsebine in utrjevanje znanja. Tu gre za obravnavanje učne vsebine ter razvijanje sposobnosti in spretnosti (formiranje).

OBRAVNAVA NOVE UČNE VSEBINE

Temeljne naloge:

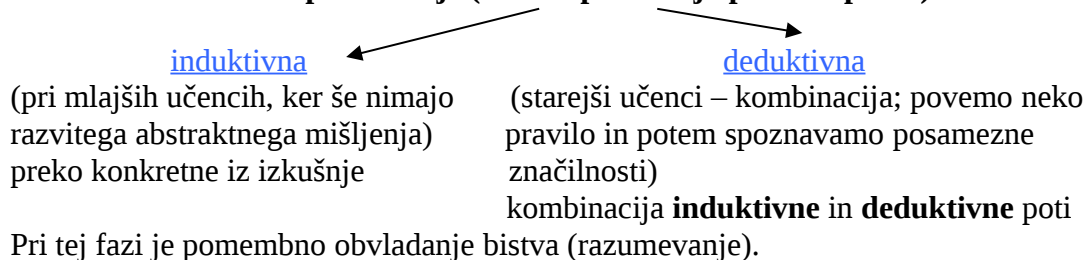
- ☉ informiranje (dobijo nove informacije),
- ☉ formiranje (to znanje želijo preoblikovat v sposobnosti in spretnosti),
- ☉ vzgajanje (oblikovanje osebnosti).

Pri obravnavi vsebine je pomembno naslednje:

1. Procesno motiviranje: uvodno → procesno, poudarjanje bistvenega in težiščnega v učni vsebini, sodelovanje učencev (vprašanja!), zadovoljstvo.
2. Informiranje in formiranje: miselni razvoj učencev od enaktivne → ikonične → do simbolne ravni.

Pomembno vlogo je pri formiranju in informiranju imelo spoznavanje.

Spoznavanje (otroci spoznavajo po dveh poteh):

Pri obravnavi nove učne vsebine je pomemben:

- ☉ poudarjen govor učitelja/vzgojitelja → razlikovanje med pojmi (kaj je bolj pomembno, kaj manj pomembno);
- ☉ končni povzetek;
- ☉ formulacija bistva (razvojna stopnja) → kaj je bistvo, ključ, kaj si moramo zapomniti
- ☉ razvojna stopnja je **koliko lahko povemo**
- ☉ pomeben prehod od konkretnega k splošnemu, bistvenemu (večkrat težava)

V samo obravnavo učne vsebine sodi tudi:

Preverjanje

- ☉ ko nekaj razlagamo, sproti preverjamo, ali otrok, učenec razume...to storimo z različnimi vprašanji;
- ☉ matičnost preverjanja je predvsem v pridobivanju vedenja in znanja ter v razvijanju sposobnosti in spretnosti;
- ☉ ko dobimo neko znanje, to preverjamo – sprotno preverjanje, ki se razlikuje od finalnega preverjanja (ocenjevanje znanja)!
- ☉ procesno preverjanje = sprotno preverjanje

Povzetek osrednjega dela: Namen osrednje stopnje je obravnavati nove vsebine in utrjevanje znanja.

Obravnavanje nove učne vsebine:

- ☐ da učence pripeljemo do bistvenega razumevanja – do tega pridemo z rabo načel, motivacijo, sprotne preverjanja;
- ☐ poznamo naslednja preverjanja: a) *sprotno*, ki nas usmerja k razumevanju nekaterih elementov in b) *končno ali finalno preverjanje*, ki pove, kakšen pregled imajo učenci nad celotno vsebino in ima namen, da spoznamo bistvo nekega sklopa.

UTRJEVANJE (vednosti in znanja)

Če želimo, da si učenci snov zapomnijo, moramo snov utrjevati.

Namen: - trajnost naučenega;

- ☉ izpolnitvena, izrazna aplikativna vrednost.
- ☉ da znamo znanje uporabiti v praksi

Torej namen utrjevanja je pripeljati učenca do tega, da si snov zapomni (trajnost naučenega) in to utrjevanje ima izpolnitveno funkcijo.

Kaj je utrjevanje?

- Podaljševanje oblikovanja pojmov in drugih posplošitev (nadaljnje poglobljanje, dopolnjevanje, preizkušanje). Velja predvsem za vednosti.

Kaj vse sodi k utrjevanju (VRSTE UTRJEVANJA)?

- a) **Ponavljanje** → verbalne učne vsebine (védnosti). Priklic v zavest in utrjevanje fizioloških sledi (engrami) v korteksu možganov (npr. učenje didaktike). Pri ponavljanju je v ospredju neko teoretično znanje in materialna plat.
- b) **Urjenje, motorično ponavljanje, vadenje** → razvijejo se spretnosti, sposobnosti → navade kot močno avtomatizirane dejavnosti, ki nastajajo s pogostim, vse manj zavestnim ponavljanjem (npr. spis). Pri urjenju...vadenju je v ospredju tisto, na čem delamo v praksi...pri vadenju so na prvem mestu sposobnosti in spretnosti, t.i. funkcionalna plat izobraževanja.

Vedeti moramo, da moramo tudi pri kitari (vadenje) poznati neko teorijo (note) in npr. pri matematiki formule ipd.

- c) **Praktična raba** – prej moramo vedeti kako se kaj naredi

Kje vse lahko poteka utrjevanje?

- ❖ v šoli,
- ❖ v vrtcu,
- ❖ doma (individualni stil, ritem – ritem posameznika – eni so hitrejši, drugi počasnejši, eni si hitreje zapomnijo, drugi ne...).

Uspešnost utrjevanja je odvisna od:

- točnosti zaznav (kako smo učencem pokazali, kako naj delajo),
- razumevanja učne vsebine (če učenci dobro razumejo vsebino) in njene povezanosti s predznanjem,
- motiviranosti in aktivnosti učencev (koliko so motivirani in koliko želijo narediti),
- časovnega in metodičnega poteka (koliko zna učitelj izpeljati... uporabljati pravilne oblike in metode).

VERIFIKACIJA

- je bolj vezana na šolo kot vrtec,
- osrednje mesto v stopnji verifikacije ima ocenjevanje (v vrtcu ne ocenjujemo, temveč spremljamo),
- ni nujno, da ima vsaka ura to stopnjo; lahko je cela ura posvečena le ocenjevanju...,
- v prvem triletju OŠ je opisna ocena – vrednotenje učenčevega znanja (je ocenjevanje, ne z oceno, temveč z opisom...je pa ocenjevanje).

Ocenjevanje

Ocenjevanje je samostojna stopnja učnega procesa z lastno specifikom (specifično didaktično funkcijo – pridobitev ocene), sama ocena ne sovпада niti s preverjanjem, niti z utrjevanjem, čeprav je po svoje tudi preverjanje in utrjevanje. Važno je pridobivanje ocen. V šoli je ocenjevanje dopustno takrat, ko sta izpolnjena predhodna pogoja: preverjanje, utrjevanje.

Kaj delamo pri ocenjevanju, kaj je ocenjevanje?

Ocenjevanje je merjenje znanja, spretnosti, navad, sposobnosti in prizadevanje učencev. To merjenje poteka z dogovorjenimi znaki (ocenami) in s posebnimi oblikami in sredstvi.

Nameni ocenjevanja:

- o informativnost → prehod iz razreda v razred (če so ocene pozitivne);
- o selektivnost → prehod iz osnovne v srednjo šolo in na univerzo (točke), selektivnost se torej posebno pokaže iz prehoda OŠ – SŠ – UNI;

DIDAKTIČNA NAČELA

1. KAJ SO NAČELA?

- v slovarjih so pojasnjena kot izhodišča, vodila, osnovna pravila, smernice
- v logičnem pogledu so načela posplošitve nekih spoznanj in izkušenj, ki so veliko manj obvezujoča kot zakoni a fleksibilnejša kot pravila
- načela razumemo kot **kriterije, napotila, smernice za ravnanje človeka** v nekih bolj:
 - **subjektivnih okoliščinah** – ideološka, politična, svetovno-nazorska, moralna, socialna
 - **objektivnih okoliščinah** – spoznavna, znanstvena (oba sodita v **DIDAKTIČNA NAČELA**)

2. KAJ SO DIDKATIČNA NAČELA?

- so logične posplošitve učnih spoznanj (teorija) in izkušenj (učna praksa)
- z njimi se rada povezuje težnja po »teoriji pouka v malem« - neka teorija pouka v manjšem obsegu

3. ZNAČILNOSTI DIDAKTIČNIH NAČEL

- niso nikakršni recepti učnega delovanja
- dajejo učno orientacijo, če so osmišljena in smiselno upoštevana
- razkrivajo nam **LOGIKO, VZROKE, ZAKONITOSTI, NASPROTJA, RAZVOJ, PROBLEMSKOST** in druge vidike učnega procesa
 - pomagajo usmerjati učni proces oziroma delo z otroki

4. DIDAKTIČNA NAČELA IN UČITELJ

- učitelj kognitivno in motivacijsko anagažirajo, vplivajo na njegovo inovacijsko in aplikativno ustvarjalnost
- spodbujajo ga k:
 - o **PROFESIONALNI RAZSODNOSTI** – to vodi k odgovornemu ravnanju in ustvarjalnosti
 - o **ODGOVORNEMU RAVNANJU**
 - o **USTVARJALNOSTI PRI POUKU**

5. KLASIFICIRANJE DIDAKTIČNIH NAČEL

- poznamo več klasifikacij, ki so vse bolj ali manj enostranske: prilagajajo se lahko artikulaciji učnega procesa, delitvi na fundamentalno in usmerjajočo...
- primernejša je klasifikacija, ki temelji na posameznih, z didaktiko povezanih interdisciplinarnih poudarkih, npr. na:
 - o **PSIHOLOŠKEM** – **načelo aktivnosti, nazornosti, postopnosti, prilagojenosti**)

- o **METODOLOŠKEM** – načelo znanstvenosti, sistematičnosti, povezanost teorije s prakso
- o **SOCIOLOŠKEM** – dotikamo se vzgojnosti, aktualnosti, racionalnosti

UČNA AKTIVNOST

- je najpomembnejše didaktično načelo
- primer:
 - o kaj počnem pri predavanjih?
 - pišem, poslušam, odgovorjam, postavljam vprašanja, premetavam liste, pridobivam nova znanja, razmišljam, klepetam, gledam na uro, gledam film...
 - o kaj počnejo otroci v vrtcu pri neki dejavnosti?
 - poslušajo, sodelujejo, nagajajo, igrajo, sprašujejo, poizkušajo, opazujejo, pogovarjajo se sami s sabo...

1. KAJ JE AKTIVNOST?

- je zavestno in ciljno naravnano ravnanje človeka, ki je sestavljeno iz raznovrstnih psihofizičnih sestavin
- zavestna, ustvarjalna aktivnost je pogoj otrokovega splošnega razvoja

2. KAJ JE UČNA AKTIVNOST?

- učenčeva oz. otrokova aktivnost je pogoj ne le njegove učne uspešnosti, temveč njegovega celovitega razvoja
- zavedati se moramo, da se učne aktivnosti ne da izsiliti, temveč jo je potrebno nenehno vzdrževati

3. KAJ VPLIVA NA OTROKOVO/UČENČEVO AKTIVNOST?

Na njegovo aktivnost vplivajo **MOTIVI**, ki so nevidni momenti in se delijo na **PRIMARNE**, **SEKUNDARNE** in **TERCIARNE** motive.

3.1. PRIMARNI MOTIVI:

- motiviranost je izraz učenčevih naravnih nagnjenj za aktivnost, razmišljanje, ustvarjanje, reševanje, oblikovanje
- učenec je aktiven zato, ker ga nekaj zanima, torej iz nekega notranjega vzgiba, notranje vedoželjnosti

3.2. SEKUNARNI MOTIVI:

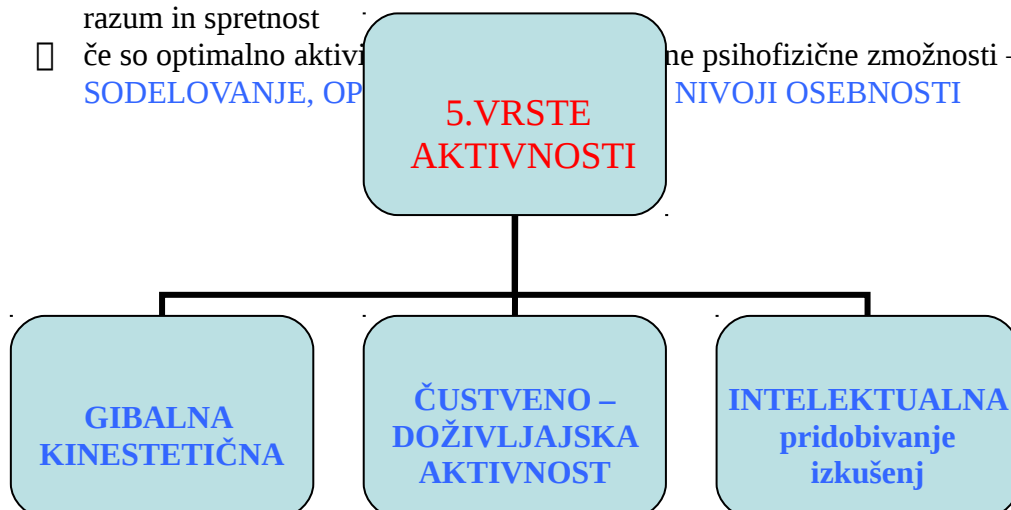
- v ospredju je bolj **MORAM**, manj pa **ŽELIM** ali **HOČEM**
- sekundarnih motivov ne kaže ne podcenjati, ne precenjati
- nemalokrat se zgodi, da **MORAM** preide v **HOČEM** ali **ŽELIM**
- pomembno vlogo ima **NAGRADA**, **POHVALA**, **KAZEN**, **GRAJA**

3.3. TERCIARNI MOTIVI:

- ugodni učni pogoji
- prijetni socialni odnosi v skupini
- delovna klima, itd.

4. KDAJ UČENJE IN POUČEVANJE NAJBOLJ USPEVA?

- takrat, kadar je angažirana celotna učenčeva in učiteljeva osebnost – vključena čustva, razum in spretnost
- če so optimalno aktivni vse psihofizične zmožnosti – vključeno SODELOVANJE, OPREDELJEVANJE, NIVOCI OSEBNOSTI

5.1. GIBALNA AKTIVNOST

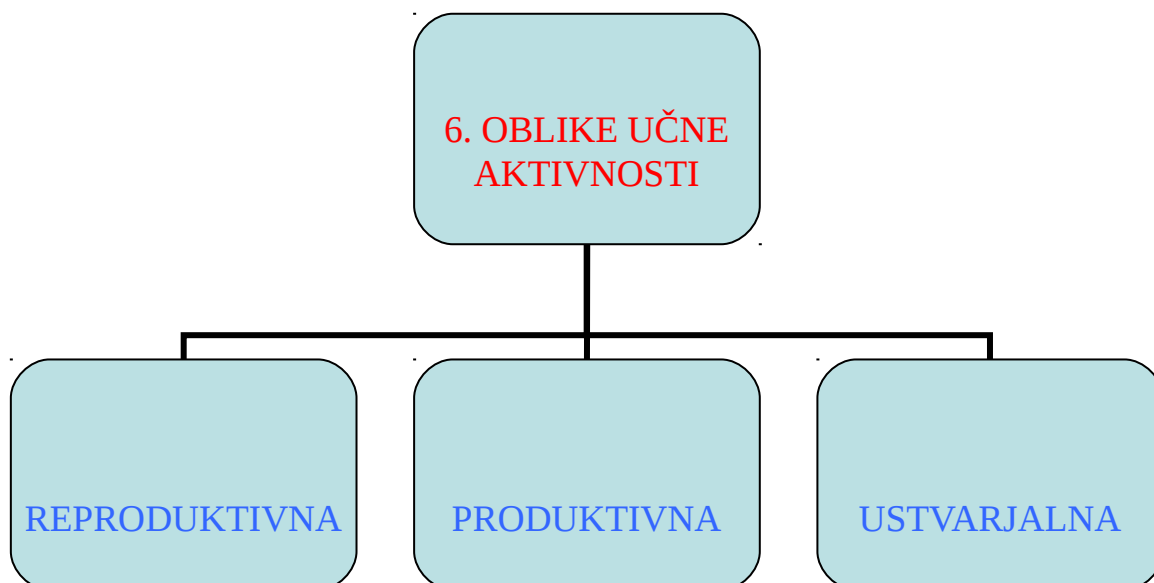
- prisotna pri pisanju, likovnem pouku, športni vzgoji, tehničnem, laboratorijskem delu, na ekskurzijah, v različnih manifestaciji telesnih gibov pa tudi v izrazih telesne napetosti, pri neverbalni komunikaciji

5.2. ČUSTVENO – DOŽIVLJAJSKA (AFEKTIVNA) AKTIVNOST

- čustveno odkrivanje je človekova elementarna danost
- pozorni moramo biti na izjemno subjektivnost
- otrokova duševnost je najbolj sprejemljiva za tiste učne vtise in dejavnosti, ki so čustveno obarvani
- za uspešno izvajanje pouka je potrebna ustrezna mera čustveno doživljajske podlage

5.3. INTELEKTUALNA AKTIVNOST

- označimo jo lahko kot sposobnost zavestnega učenja

6.1. REPRODUKTIVNA UČNA AKTIVNOST

- veže se na posredovanje informacij
- kaže se v poslušanju, ponavljanju, branju...
- potrebna in smiselna v ustreznih situacijah
- smiselno jo je kombinirati z drugimi aktivnostmi

6.2. PRODUKTIVNA UČNA AKTIVNOST

- zahtevnejša, ker prehaja od elementarnega, analitičnega k sistematičnemu, celostnemu dojemanju
- kaže se v:
 - postavljanju vprašanj
 - podčrtovanju
 - zapisovanju z lastnimi mislimi
 - praktičnemu delu

6.3. USTVARJALNA UČNA AKTIVNOST

- nemirna, pogumna aktivnost, ki povezuje modnost, nadarjenost ter zavestno tveganje (B. Suchadolski)

7. KAKO RAZVIJATI AKTIVNOST?

- ustrezno usposobljen in subtilen učitelj
- pestro učno dogajanje
- raba različnih učnih metod
- kombiniranje učnih oblik
- aktualna, zanimiva, življenjska vsebina
- učna tehnologija

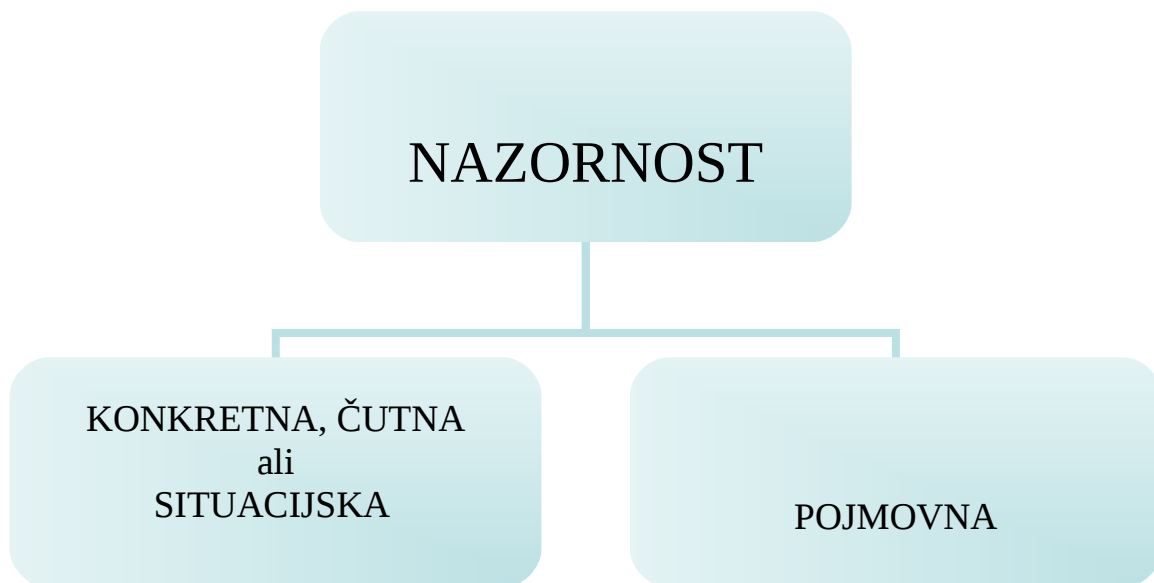
ENOTNOST UČNO KONKRETNEGA (NAZORNEGA) IN ABSTRAKTNEGA (POJMOVNEGA)

1. NAČELO NAZORNOSTI

- Komensky
- najprej stvar, potem beseda (bolje, da nekaj prej pokažeš in nato o tistem govoriš/razlagaš)
- senzualizem – česar ni v naših čutilih, tega naj ne bi bilo

1.1. KAJ JE NAZORNOST?

- je didaktično sredstvo, s pomočjo katerega učenci lažje dojemajo in prodirajo v abstraktnejše bistvo učnih predmetov
- nazornost na nek način zahteva abstraktno mišljenje

- to ko rečeš pogledajte si (nek predmet, stvar..)
- zaznavanje s čutili

- opišeš kako stvar z besedami

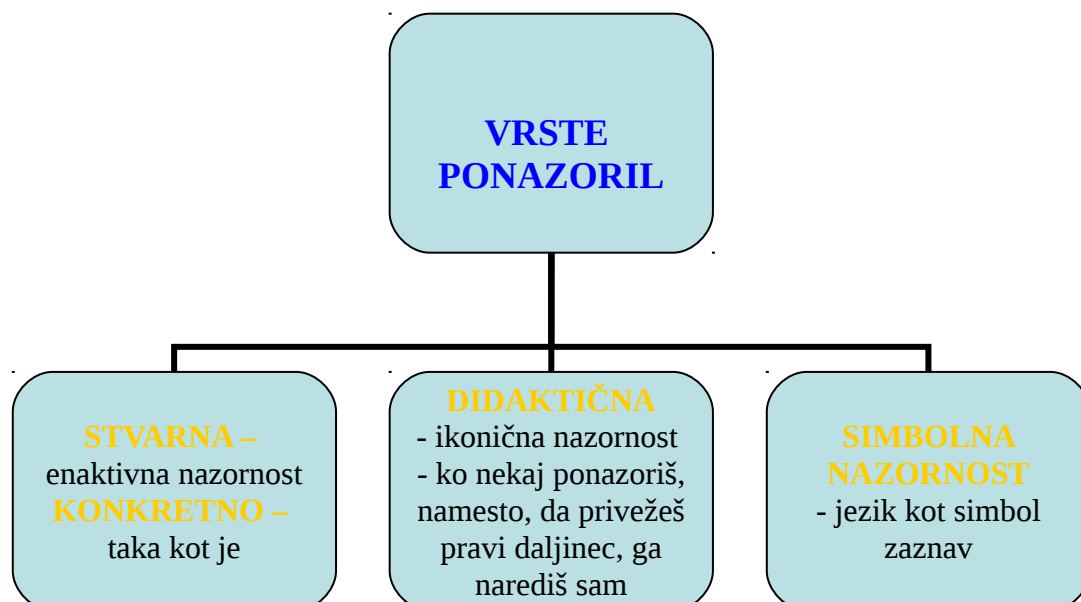
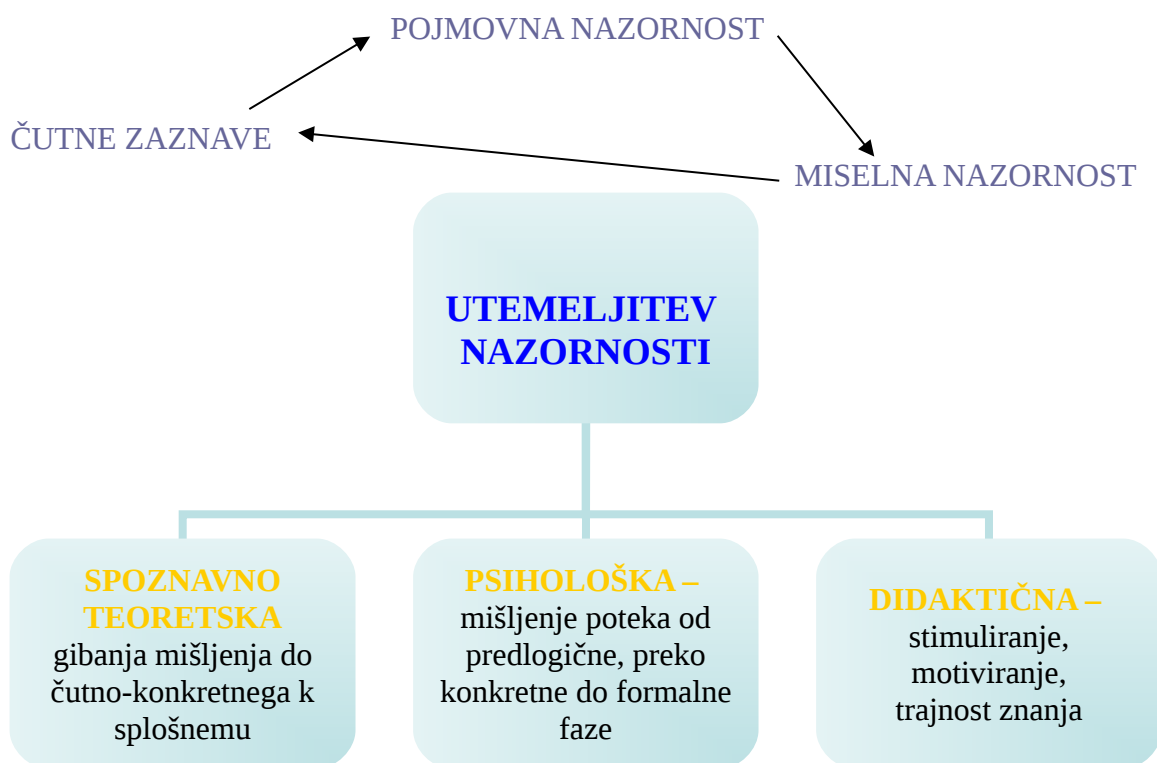
1.2. ZNAČILNOSTI KONKRETNE NAZORNOSTI

- omogoča neposredni kontakt/stik s stvarnostjo
- posreduje gradivo spoznavanja
- zagotavlja jasne in polne predstave
- prispeva k poglobljenem doživljanju učnega procesa
- zlasti pomembna za mlajše otroke

1.3. ZNAČILNOSTI POJMOVNE NAZORNOSTI

- * pomeni celokupnost simbolno izobraženih misli (se dobro počuti)
- * prispeva k posplošitvam, k bistvu (da otrok spozna, da je december mrzel mesec in se mora obleči)
- * vpliva na logično os

4. KAKO NAZORNOST POTEKA?

1.5. VODILO PONAZARJANJA

- * točnost, jasnost, bistvenost dejstev in zaznav
- * sprejemanje z vsemi zaznavnimi kanali
- * aktivnost učencev
- * opravičenost ponazarjanja
- * aktualna v vseh etapah učnega procesa
- * ekonomičnost
- * organizacijsko tehnična vodila (navodila, kako opazovati)

1.6. STOPNJE ČLOVEKOVEGA ODZIVANJA PRI NAZORNOSTI

- ASIMILACIJA – sprejemamo vtise in jih spominsko zadržimo
- AKOMODACIJA – porušeno stanje (vsak lahko v predmetu, ki ga kažemo spremeni, npr. zamenjamo daljinec za mobitel)
- EKVILIBRACIJA – urejanje, uravnovešanje novo nastalega stanja (pomembna vloga odraslega)

2. STRUKTURNOST IN SISTEMATIČNOST POUKA

2.1. KAJ OBSEGA NAČELO STRUKTURANOSTI IN SISTEMATIČNOSTI POUKA

- * v literaturi ga najdemo pod različnimi imeni, npr. stvarno-logično ali stvarno strukturno načelo
- * pojavlja se v povezavi s postopnostjo, načrtnostjo, znanstvenostjo pouka
- * v sedanjem času kot samostojno načelo strukturiranja in elementariziranja pouka
- * je tipično predvsem za učno vsebino
- * ker je strukturiranje in sistematiziranje nerazdružljivo povezano, je to načelo neposredna vez med znanostjo in šolo

2.2. KAJ POMENI STRUKTURNOST?

- * struktura pomeni zgradbo, ogrodje nekega predmeta ali pojava (mora biti neka rdeča nit)
- * v znanosti je struktura običajno izražena v določeni pojmovni hierarhiji, ko se okrog logične osi ali »rdeče niti« smiselno razvrščajo in povezujejo, tako zakonitosti in odnosi kot tudi posamezna dejstva

2.3. KAJ JE SISTEMATIČNOST?

- * sistematiziranje pomeni, namerno urejanje zgradbe in delov znanja
- * prispeva k temu, da postane znanje preglednejše in lažje razumljivo – če imaš nekaj urejeno se lažje učiš in delaš

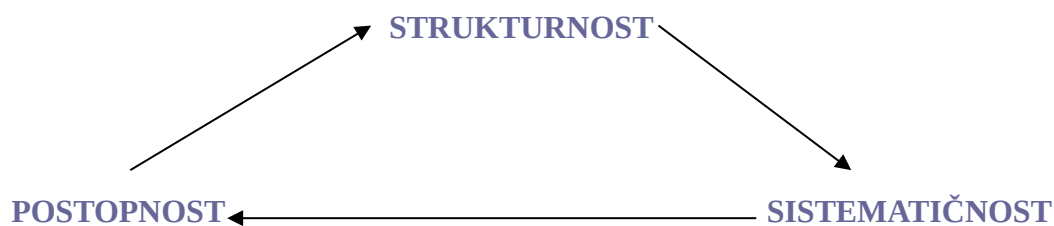
2.4. NAMENI STRUKTURIRANJA IN SISTEMATIZIRANJA ZNANJA

- * povezovanje in razumevanje temeljnih pojmov, struktur
- * razvijanje intelektualnih sposobnosti, še posebej sistematziranja, selekcioniranje
- * urejeno znanje in trdnejše ter tajnejše
- * podlaga za načrtno in sistematično ravnanje
- * prispevek k ekonomičnosti pouka

2.5. KJE SE KAŽE STRUKTURIRANOST IN SISTEMATIČNOST POUKA?

- * sistematična urejenost učnih ciljev (ciljni vidiki)
- * pregledana in logična urejenost učne vsebine (vsebinski vidik)
- * smiselno razvrščanje in postopnost učnih metod, oblik in postopkov učnega dela (didaktično – metodični vidik)

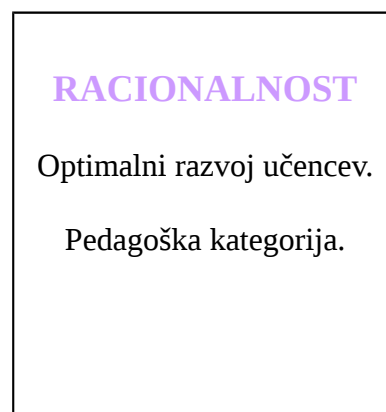
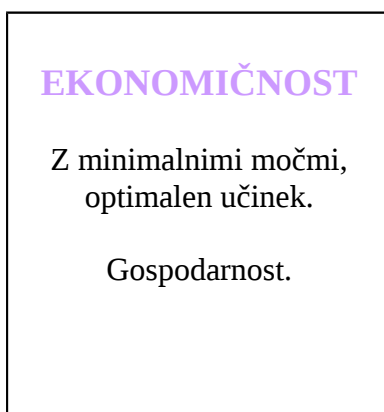
2.6. POSTOPNOST KOT POMEMBNA ZNAČILNOST STRUKTURIRANOSTI IN SISTEMATIČNOSTI

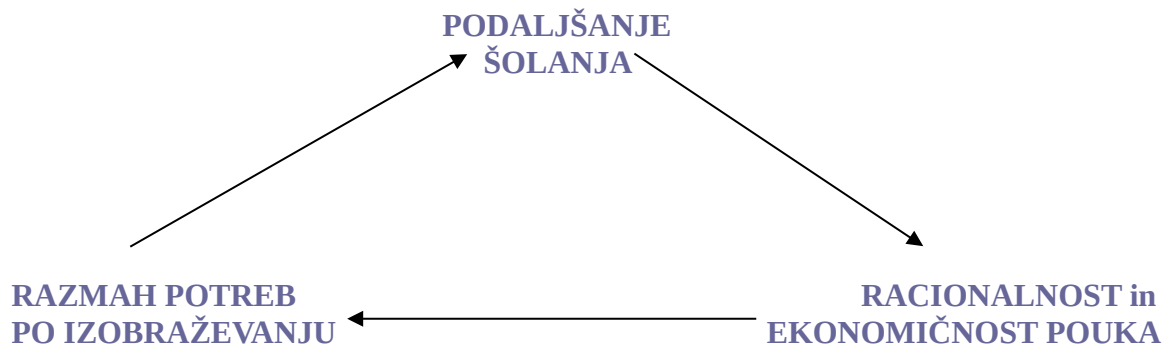

2.7. DIESTERWEGOVA PRAVILA POSTOPNOSTI in SEDANJI ČAS

- * od bližnjega k daljnemu
- * od konkretnega k splošnemu
- * od enostavnega k sestavljenemu
- * od lažjega k težjemu
- * od znanega k neznanemu
 - vse to je pomembno za otroke, ker vzpostavljajo iskustvo

3. EKONOMIČNOST IN RACIONALNOST POUKA

1.1 POMEMBNO OPOZORILO!!!

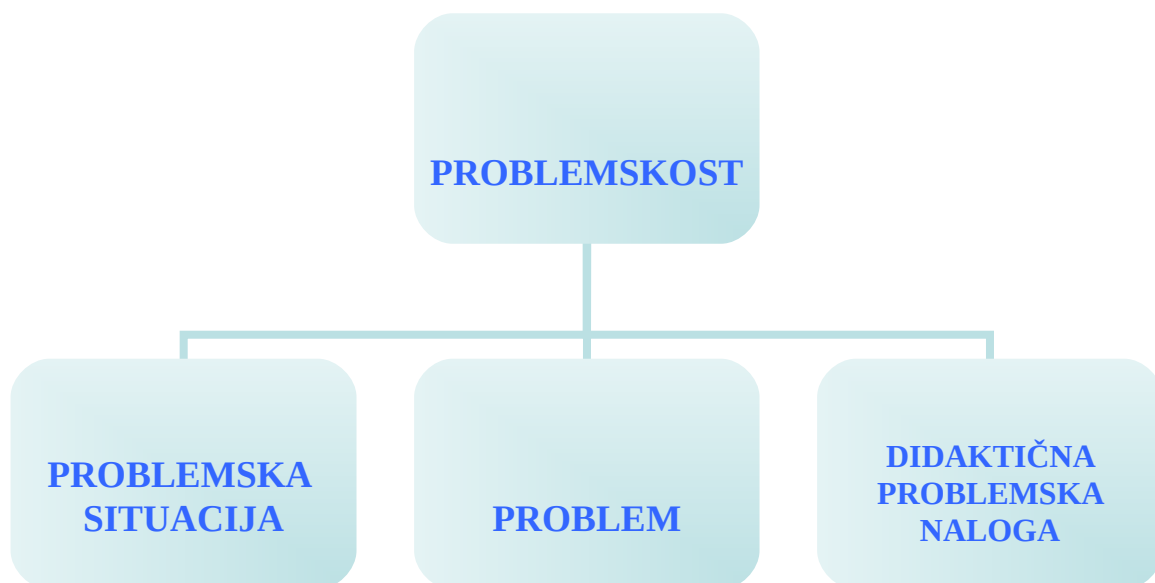
- * šola ni proizvodni obrat
- * razlika med materialno proizvodnjo in učnim procesom
- * v šoli ni »škarta« (da ni nič za nič – škrtost)

1.2. PREDMET EKONOMIČNOSTI IN RACIONALNOSTI

- * učni čas
- * učna sredstva (fino jih je uporabljat če so)
- * optimalno obremenjevanje učencev (pametno trudenje, naprežanje, ne pregreto)
- * učna uspešnost

4. PROBLEMSKOST POUKA

- * da jih usmerjaš, da razlagajo, da razmišljajo...
- * problemskost ni to, da otroke krotiš, ko nagajajo
- * pokazat kako se nek problem reši

1.1. DEJAVNIKI PROBLEMSKOSTI

- * razvijanje problemske senzitivnosti in sposobnosti
- * učna vsebina
- * učne metode in oblike dela

5. UČNA DIFERENCIACIJA IN INDIVIDUALIZACIJA

Od kdaj je potreba po individualizaciji in diferenciaciji?

- začetki po letu 1988
- aktualna po letu 1990
- veliko razprav o tem pojavu tudi v današnjem času

Zakaj poteka po diferenciaciji?

- zahtevnost in abstraktnost učne vsebine
- razlike med učenci (predvsem kognitivne)
- želje in interesi učencev ter staršev
- učni tempo
- pozitivna samopodoba

Učna diferenciacija je lahko:

1. Notranja diferenciacija:

- je najpomembnejša za prvo triletno
- učenci, otroci ostanejo v matičnem razredu, učitelj, vzgojitelj pa se jim želi prilagajati (se jim prilagaja)
- eni slikajo, rišejo, drugi delajo npr. kaj iz matematike ... VZGOJITELJ ali UČITELJ se želi PRILAGODITI; ne gre za PROSTORSKO DELITEV!!
- notranja diferenciacija in individualizacija: vzgojitelj upošteva različnost otrok in se jim skuša prilagoditi z organizacijo različnih dejavnosti ipd.
- Vsak otrok potrebuje nekaj več, drugi manj (počitek)...
- n.d. in indu. se pojavita 19., 20. stoletje zaradi razvoja psihologije, kjer so hoteli narediti šolo bolj po meri otroka
- včasih so morali vsi istočasno iti na stranišče, si istočasno umiti roke...

2. Fleksibilna diferenciacija:

- je pomembna za drugo triletno devetletke in sedmi razred tretjega triletja
- pouk lahko poteka v $\frac{1}{4}$ učnega časa v nivojih pri predmetih SLO, MAT, TJ – tu gre za prostorsko delitev

3. Zunanja diferenciacija:

- je kompleksna, različna
- poznamo več tipov zunanje diferenciacije – pri nas (v Sloveniji) je en tip in sicer *settingsistem* (pomeni, da so učenci pri treh predmetih SLO, MAT, TJ stalno ločeni v različno zahtevne nivojske skupine)
- 1958 – velik KORAK na območju ŠOLSKE REFORME in sicer ustanovljena je bila enotna 8-letna osnovna šola (enak program za vse) in ukinjena je bila nižja gimnazija

NAČELO SISTEMATIČNOSTI

- * najdemo ga pod različnimi imeni – stvarno logično, stvarno strukturno načelo...
- * povezuje se s postopnostjo, načrtnostjo in znanstevostjo pouka
- * sedaj pa se načelo samostojno imenuje **NAČELO STRUKTURIRANEGA** in **ELEMENTIZIRANEGA POUKA**

KAJ OBSEGA NAČELO STRUKTURIRANEGA IN SISTEMATIČNEGA POUKA?

- je tipično predvsem za učno vsebino
- ker je strukturiranje in sistematiziranje nerazdružljivo povezano, je to načelo neposredna vez med znanostjo in šolo

KAJ POMENI STRUKTURNOST?

- strukturno pomeni zgradbo, ogrodje nekega predmeta ali pojava
- v znanosti je struktura običajno izražena v določeni pojmovni hierarhiji, ko se dokaj logične osi ali »rdeče niti« smiselno razvrščajo in povezujejo tako zakonitost in odnose, kot tudi posamezna dejstva
- rdeča nit je pomembna – bolj razumemo zaradi logične povezave

KAJ JE SISTEMATIČNOST?

- sistematičnost pomeni, namerno urejanje zgradbe in delovanja
- je prispevek k temu, da postane znanje preglednejše in lažje razumljivo

NAMENI STRUKTURIRANJA IN SISTEMATIZIRANJA:

- povezovanje in razumevanje temeljnih pojmov, struktur
- razvijanje intelektualnih sposobnosti, še posebej sistematiziranja in selekcioniranja
- urejeno znanje je trdnejše in trajnejše
- podlaga za načrtno in sistematično ravnanje
- prispevek k ekonomičnosti pouka

KJE SE KAŽE STRUKTURNOST IN SISTEMATIČNOST?

- v učnih ciljih (ciljni vidiki)
- v učni vsebini (vsebinski vidik)
- v učnem delu (didaktično – metodični vidik)

DIESTERWEGOVA PRAVILA POSTOPNOSTI IN SEDANJI ČAS:

- od lažjega k težjemu
- od enostavnega k zapletenemu (sestavljjenemu)
- od bližjega k daljnemu
- od znanega k naznanemu
- od konkretnega k abstraktnemu (splošnemu)

NAČELO INDIVIDUALIZACIJE IN DIFERENCIACIJE

- individualizacija pomeni upoštevanje posameznika
- diferenciacija pomeni različnost
- v vrtcu imamo različne dejavnosti, različne koticke in druge različne možnosti, kjer se individualnost lahko pokaže

NAČELO NAZORNOSTI

- ima v glavnem usmerjevalno vlogo (nikjer ne zapišemo: »To pa to morate ...«)
- to načelo je v 17. st. zapisal Komensky
- pomeni konkretnost in jasnost
- imamo dve možnosti: lahko povemo ali pokažemo (najbolje je pokazati)
- vsega ne moremo prikazati (npr. kakšne pripovedke), a lahko z glasovi povemo tako, da otroci, učenci razumejo
- zelo pomembno je pri malem otroku, da mu stvari prikažemo (»Najprej stvar, nato beseda« - Komensky)
- načelo nazornosti ima teoretične predstave v:
 - kognitivni ravni
 - SENZUALIZMU (česar ni v naših čutih, tega naj ne bi bilo)
- nazornost je didaktično sredstvo, da bi učenci z njegovo pomočjo lažje prodirali, dojemali in utrjevali abstraktnije bistvo učnih predmetov, pojmov in procesov
- nazornost je pojem, ki povezuje konkretno (pokažemo) in pojmovno (razložimo) situacijo
- nazornost se povezuje s konkretnostjo – govorimo o čutni (ko smo npr. gledali tv) ali situacijski nazornosti, ki je pomembna za mlajše učence, pri katerih je abstraktno mišljenje še v povojih (na začetku)

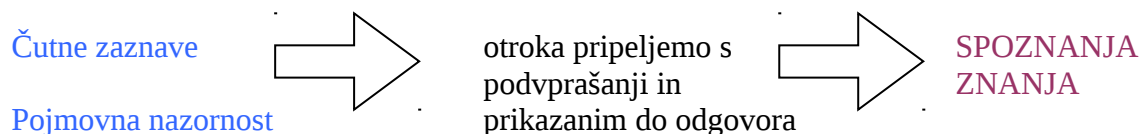
NAZORNOST JE POMEMBNA KER:

- omogoča neposredni kontakt s stvarnostjo
- posreduje gradivo spoznanja
- zagotavlja jasne in polne predstave ter poglobljeno doživljanje učnega procesa
- pomembno za mlajše učence

ZNAČILNOSTI

- pojmovna nazornost pomeni skupnost simbolno izraženih misli
- prispeva k posplošitvi bistva
- je logična os

POTEK

UTEMELJITEV NAZORNOSTI

1. Spoznavno teoretska (gibanje mišljenja – od čutno konkretnega k splošnemu);

2. Psihološka (mišljenje poteka od predlogične, preko konkretne do formalne faze);
3. Didaktična (stimuliranje, motiviranje in trajnost znanja).

VRSTE PONAZORIL

- a) **STVARNA** (enaktivna nazornost): naravni predmeti, pojavi, procesi – neposrednost, originalnost – pogovarjamo se o nevihti, zunaj je nevihta – gre za *STVARNOST*
- b) **DIDKATIČNA** (ikonična nazornost): vse kar stvarnost imitira, modeli, raznovrstne projekcije... *VSE TO UPORABIMO*. Vsega pa ne moremo ponazazorit in si zato pomagamo z didaktičnimi ponazorili.
- c) **SIMBOLNA NAZORNOST**: jezik kot temeljni medij sporazumevanja je najpomembnejše sredstvo ponazarjanja (povemo, rečemo: »Miza«)

STOPNJE ODKRIVANJA PRI NAZORNOSTI

- a) **STOPNJA ASIMILIACIJE** – sprejemamo nove vtise in jih vsebinsko zadržimo (npr. profesor nam nekaj pokaže, reče, da je nekaj pisalo – prvo si to želimo zapomniti);
- b) **STOPNJA AKOMODACIJE** – porušeno znanje (gledamo, poskusimo, če je res; se prepričamo, ker nismo prepričani);
- c) **STOPNJA EKVILIBRACIJE** – urejanje, uravnovešanje novo nastalega stanja (Smo npr. 1. spoznali, da so različna pisala, da je še en tip pisala; npr. 2. deklica pozna muco, pride v park, kjer vidi vevrico in reče: »Smešna muca.« Naslednjič gre z mamo v park, kjer je spet vevrica – mama ji pove, da je to vevrica – odrasel pomaga do novega spoznanja).

VODILA PONAZARJANJA

- točnost, jasnost, bistvenost dejstev in znanjav
- sprejemanje z vsemi zaznavnimi koraki
- aktivnost učencev
- opravičenost ponazarjanja
- aktualna v vseh etapah učnega procesa
- ekonomičnost
- organizacijsko tehnična vodila

NAČELO RACIONALNOSTI IN EKONOMIČNOSTI

EKONOMIČNOST

- zahteva po gospodarnosti, z minimalnimi močmi, sredstvi in časom doseči maksimalen učinek (pot do rezultata ni tako pomembna)
- se bolj dotika gospodarnosti
- naučimo otroke varčevati
- npr. imamo malo šelešamerja, dobimo veliko voščilnic iz njega ... zraven moramo imeti še razumnost

RACIONALNOST

- optimalen razvoj učencev pedagoške kategorije

POMEMBNO OPOZORILO!!

- šola ni proizvodni obrat
- obstaja razlika med materialno proizvodnjo (material) in učnim procesom (učenci)

- v šoli ni »škarta« - napak kot pri šivanju

PRI TEM NAČELU JE POMEMBNO (kaj je predmet ekonomičnosti in racionalnosti)

- učni čas
- učna sredstva
- optimalno obremenjevanje učencev (pomemben je trud, naprežanje vendar ne preveč, ne premalo, potreben je tudi počitek)
- učna uspešnost

NAČELO ŽIVLJENJSKOST ŠOLE IN POUKA OZ. POVEZANOST TEORIJE IN PRAKSE

KAJ VPLIVA NA ŽIVLJENJSKOST POUKA?

- učna vsebina (odnos med tradicionalnim in sodobnim, ni vse tradicionalno neživljenjsko, tudi vse novo ni življenjsko)
- didaktična organizacija pouka (kombinacija različnih učnih oblik in metod)
- smiselna povezanost teorije in prakse

UČNE METODE

KAJ SO UČNE METODE?

- so premišljeni načini načrtovanega ravnanja, ki vodijo k doseganju ciljev

NA IZBIRO METOD VPLIVAJO NASLEDNJI DEJAVNIKI:

- ZUNANJI (OBJEKTIVNI):** proučimo učne cilje, učno vsebino, materialne pogoje, didaktična sredstva, število učencev v razredu, lokacija šole (če bomo proučevali gozd, more biti gozd v bližini ... kaj imamo v igralnici, učilnici, ipd.), razpoložljiv čas;
- NOTRANJI (SUBJEKTIVNI):** razvojna stopnja učencev, razvitost različnih sposobnosti in spretnosti učencev v oddelku, osebnost učitelja (sami sebe ... zamislimo se na svoje konjičke – metodični konjički – posebno predvidena metoda enega učitelja, ki jo predvidi).

Uporabljamo več različnih metod, da nam in učencem ne postane dolgočasno.

MONOMETODIZEM: zagovorniki, ki so zagovarjali, da mora biti prisotna le ena metoda pri pouku.

POLIMETODOIZEM: kombiniranje več različnih metod. Več metod, kar pomeni, da zaposlimo otrokova ušesa, tip, vonj ...

METODA RAZLAGE

- pogosta in ne sme trajati preveč;

- je akromatska (akromatikos – prirejeno za poslušanje) ali monološka metoda;
- govori samo eden, bodisi učitelj bodisi učenec (gre za monolog ali samogovor)
- pozitivne strani:
 - ☉ ekonomičnost (v kratkem času razložimo več stvari)
 - ☉ sistematična in pregledna obravnava učne vsebine (pripravimo jo dobro in natančno)
- negativne strani:
 - ☉ učence lahko vodi v pasivnost,
 - ☉ verbalizem v znanju (veliko besed, manj predstave),
 - ☉ enosmerna komunikacija (mi nimamo odziva iz druge strani).

KDAJ UPORABIMO RAZLAGO?

- kadar učenci z obravnavano vsebino nimajo izkušenj
- ko je učna vsebina abstraktna in je ni mogoče predstaviti drugače

RAZVIJANJE POJMOV!

- s pomočjo zaznavanja – vidne zaznave – konkretno mišljenje
- deduktivna opredelitev

PRI RAZLAGI MORAMO UPOŠTEVATI:

- pri majhnih otrocih naj bo kratka, krajši čas, razumljiva in primerna starostni stopnji otrok;
- zahtevna metoda;
- učitelj se osredotoči na težja mesta, na bistvo, ga pojasni, analizira;
- pri učencih mora sprožiti *miselni proces* (analiza, primerjanje, abstrahiranje, sintetiziranje ...) – *mišljenje, razumevanje* (do razumevanja pridemo tako, da vzgojitelj vpliva na miselne procese).

PRI RAZLAGI JE POTREBNO!

Da je organizirana tako, da:

- učenec lahko sledi učiteljevim miselnim operacijam;
- pomembna je pozornost (je otrok pozoren);
- spodbujamo aktivnost pri razlagi (jo npr. prekinemo z razgovorom, npr.: »Kaj mislite?« ... mnenje otrok ... le tako sledimo vzgojiteljevim/učiteljevem miselnim procesom);
- je dostopna strokovnost (ni prezahtevna).

OBLIKE RAZLAGE:

1. PRIPOVEDOVANJE:

- je kraješ govorno sporočanje o dogodkih in pojavih z namenom, da učencem čim bolj približamo bistvo vsebine in da si to tudi zapomnijo;
- pripovedovanje naj bo napeto, privlačno, motivacijsko, čustveno, poudrajeno (da poslušalce pritegne).

2. OPISOVANJE:

- pomeni, da učencem slikovito predstavljamo zunanje lastnosti objektov in pojavov;
- opisovanje naj bo slikovito in analitično (Pr. Kako je hodil v šolo, ne doživljanje);
- opiše pot v vrtec, šolo ... ne brata, mamo, svojo sobo ...

3. POJASNJEVANJE:

- je tolmačenje pojmov, zakonov, principov, pravil, izrazov, umetniških del ipd.;
- gre torej za miselno približevanje tistih stvari učencem, ki jim niso jasne (otrokom želimo čim bolj natančno povedati, da nas bi razumeli ... pojasnilo).

4. PRESOJANJE:

- pomeni poživitev razlage;
- ni vedno namenjeno le pridobivanju novega znanja, temveč lahko pomeni vrednotenje že usvojenega ali pridobljenega znanja;
- presojanje nima vedno izobraževalne vrednosti, ima bolj sprostitevno vrednost ...
Presodite, ali ima smisel ...

5. OBRAZLOŽITEV:

- ali razlaga v ožjem pomenu besede;
- gre za to, da razlagamo ozadje nekega pojava z namenom, da ga učenci bolje razumejo.

6. PREDAVANJE:

- je daljše in kontinuirano razlaganje;
- zanj je značilna visoka stopnja sistematičnosti in trda logična struktura vsebine;
- predavanja v vrtcu ni, je za nivo fakultete;
- predavatelj mora biti sistematičen, natančen in mora opozarjati na logiko;
- najbolj so prisotna na visokošolski stopnji;
- pomenijo daljše in konkretnejše razlaganje.

VPRAŠANJA VIŠJEGA NIVOJA (VN)

- angažirajo višje miselne procese;
- podpirajo razvoj logičnega mišljenja, sklepanja;
- usmerjajo k ustvarjalnemu mišljenju;
- delijo se na:
 - ☉ **konvergentna** (pripelje nas do nekega odgovora):
 - sprašuje nas predvsem po razumevanju;
 - razumevanje;
 - uporaba;
 - analiza.
 - ☉ **divergentna** (pripelje nas do več pravih odgovorov):
 - usmerjajo nas k temu, da razmišljamo;
 - sinteza;
 - vrednotenje.

STRATEGIJA SPRAŠEVANJA (kako postavljamo vprašanja)

- postavimo vprašanje;
- naredimo kratek premor;
- pokličemo učenca;
- naredimo malo daljši premor;
- pričakujemo odgovor učenca;

- učencu podamo povratno informacijo.

NAPAKE PRI POSTAVLJANJU VPRAŠANJ

- preveč vprašanj;
- omejevanje na vprašanje nižjega nivoja;
- nepravilno jezikovno formolirana vprašanja;
- nepoznavanje strategije spraševanja.

ODGOVOR je sestavni del vprašanja in mora biti:

- natančen;
- logično oblikovan;
- jezikovno pravilen;
- smiselno povezan z vprašanjem;
- ustrezen po obsegu in globini.

VRSTE RAZGOVORA

- 1. KATEHETSKA OBLIKA:** vprašanja so kratka, enopomenska in zahtevajo take odgovore. Uporabljamo jih za motivacijo ali pa na koncu vse, da preverimo kaj so si učenci zapomnili.
- 2. SOKRATSKA OBLIKA/BIBIŠKA METODA/MAJEVTIKA:** temelji na alternativnih in sugestibilnih vprašanjih. Postavljamo vprašanja v katerih podamo že odgovor (kratki – DA/NE). Uporabljamo jo na začetku – zelo primerna za uvod.
- 3. HERVISTIČNI RAZGOVOR:** razvojna vprašanja.
- 4. DISKUSIJA:** gre za mnogogovor.

METODA PRIKAZOVANJA

- povezuje se z načelom nazornosti;
- pomembni aktivnosti sta prikazovanje (vloga učitelja) in opazovanje (vloga učenca), ti aktivnosti pomembno doprineseta k razumevanju

PRIKAZOVANJE JE LAHKO:

- govorno jezikovno (razlaga, razgovori);
- tekstualno jezikovno (delo s tekstom);
- zvokovno (petje, igranje, predvajanje zvočnih posnetkov);
- grafično (skice, slike, sheme, fotografija, zemljevid);
- stvarno (resnični predmet).

VRSTE PRIKAZOVANJA

a) STATISTIČNO:

- prikazujemo predmete, pojave, ki nimajo lastnosti gibanja, lahko pa tudi dinamične pojave, ki jih iz različnih razlogov ne moremo demonstrirati;
- prikazovanje na učni tabli, nastaja tabelska slika;
- prikazovanje z uporabo grafoskopa ali računalnika.

b) DINAMIČNO:

- zanimivo za učence, zahtevno za izvajalce;
- prikazujemo različne osnovne situacije, delovanje strojev, različne osebne in družbene situacije;

c) PSIHOMOTORIČNO UČENJE:

- gre za učenje psihomotoričnih spretnosti;
- prepletajo se motorične ali gibalne in psihične ali miselne aktivnosti;
- pomemben je postopek: faza spoznavanja, utrjevanja in avtomatizacije.

FAZE PRI PSIHOMOTORIČNEM UČENJU

a) SPOZNAVANJE:

- čutno zaznavanje (da vidimo);
- učitelj izvede dejavnost;
- demonstracija z razlago;
- usmerjanje pozornosti (rezanje papirja);

b) UTRJEVANJE:

- učenci sami izvedejo aktivnost
- učitelj delno spremlja, spodbuja, popravlja;

c) AVTOMATIZACIJA:

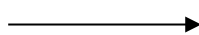
- utrditev
- izboljšanje

METODA DELA S TEKSTOM

METODA REŠEVANJA PROBLEMOV

- problem je vprašanje, ki je za učenca novo in ga ne more rešiti na osnovi; spomina, osebnih izkušenj;
- potrebni so miselni postopki (heurizmi);
- razvija mišljenje;
- združljiva je z drugimi metodami;
- omogoča širok transfer.

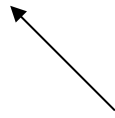
Problemska situacija
(kako postaviti problem)
(zakaj dedek Mraz prinese

Miselna aktivnost (procesi)
(Kdaj smo pridni? Zakaj smo pridni?)

darila samo pridni otrokom?)

Rešitev problema, novo
znanje

LABORATORIJSKO – EKSPERIMENTALNE METODE

- delovna aktivnost, primeren prostor;
- prepletanje prikazovanja, razlage, razgovora;
- prepletene učne oblike;
- zastopana v vseh fazah učnega procesa;
- primerna na vseh stopnjah šolanja;
- pogosteje prisotna pri naravoslovnih predmetih.

UČNE OBLIKE

KAJ SO?

So didaktično strukturirane organizacijske osnove pouka, s katerimi urejamo odnose in vloge.

UČNE OBLIKE so:

- a) NEPOSREDNE: frontalno učno delo;
- b) POSREDNE: skupinsko delo, tandem, individualno delo.

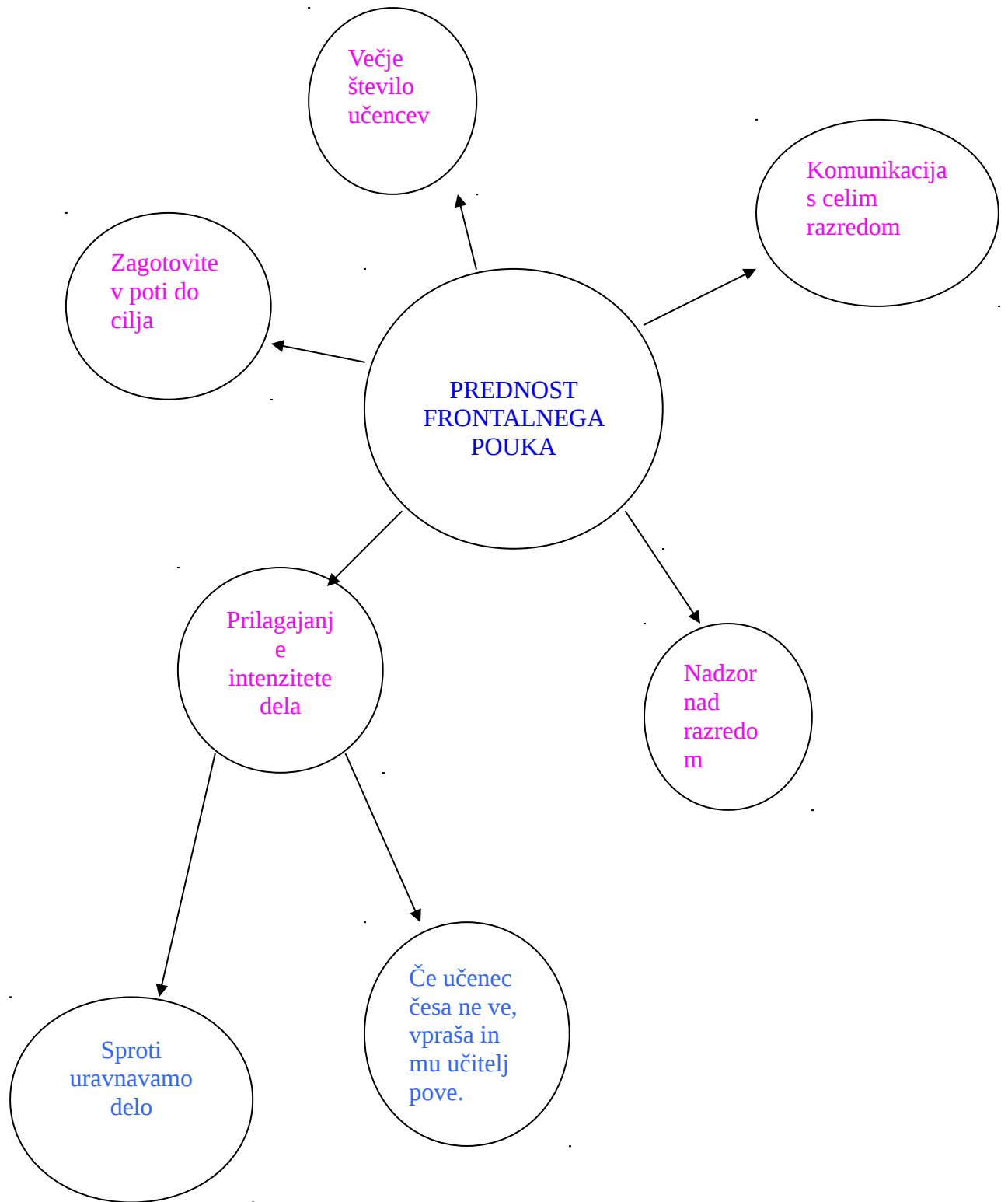
ZNAČILNOSTI UČNIH OBLIK

a) NEPOSREDNE: učitelj v vlogi prenašalca znanja, transmisija – prenos znanja – učitelj – učenec

b) POSREDNE: učitelj je tisti, ki usmerja delo učencev, daje dobra navodila, motiviranost učencev, jasni cilji, transakcija, transformacija – učenje sodelovanja, znanje se gradi.

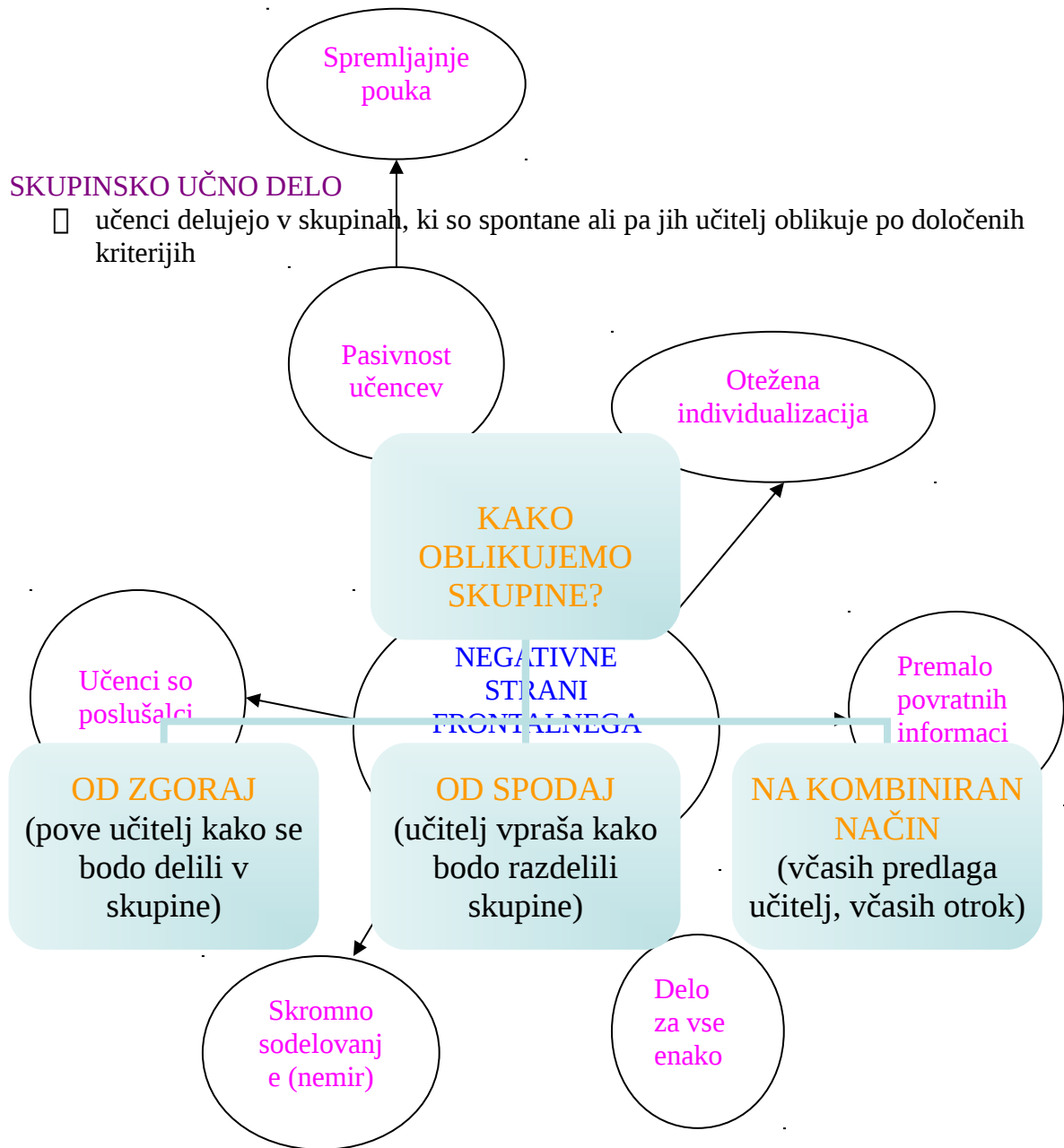
FRONTALNO UČNO DELO – FRONTALNI POUK

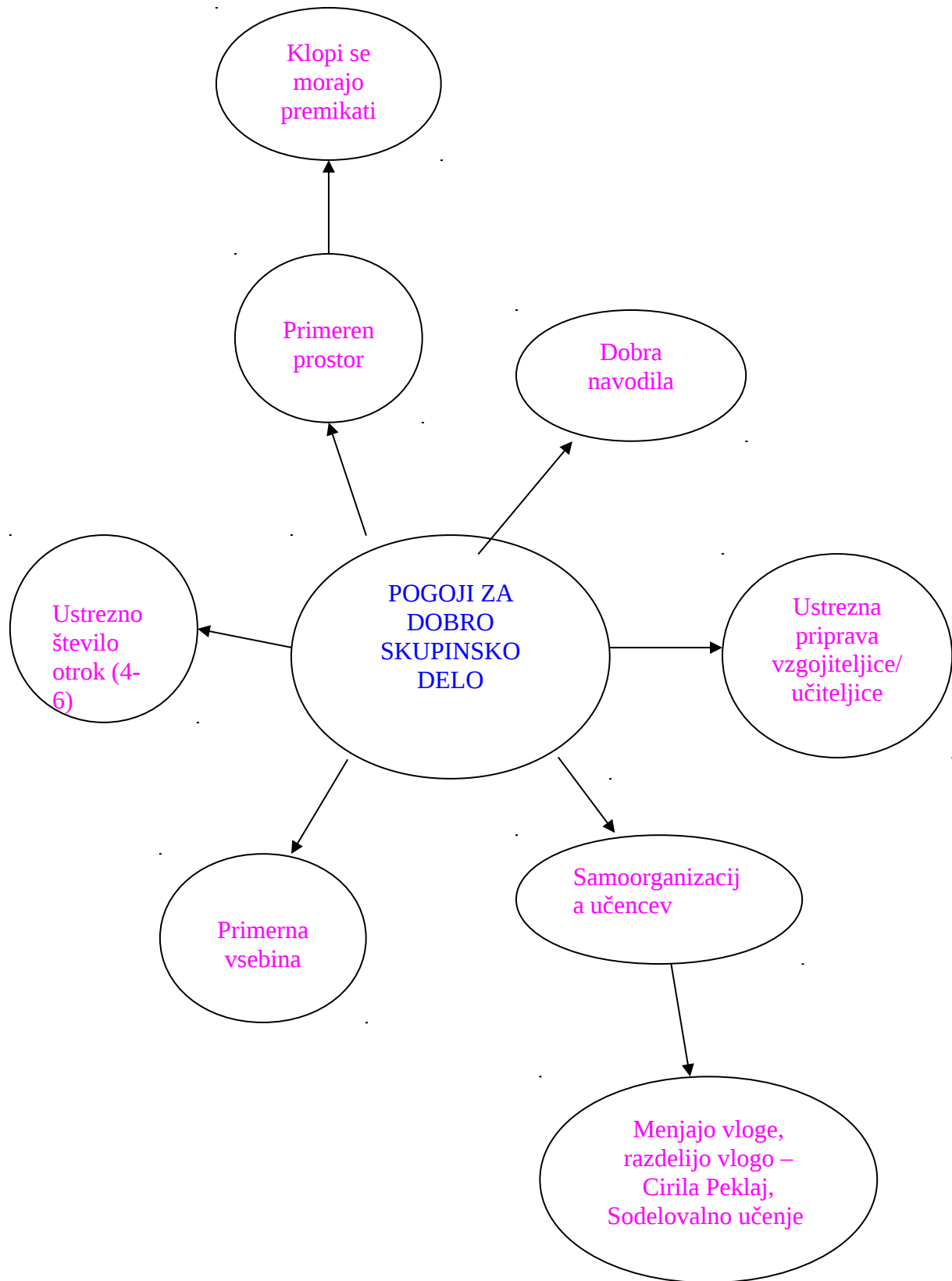
- pojavi se z množičnim izobraževanjem;
- učitelj izvaja pouk za večjo skupino učencev.

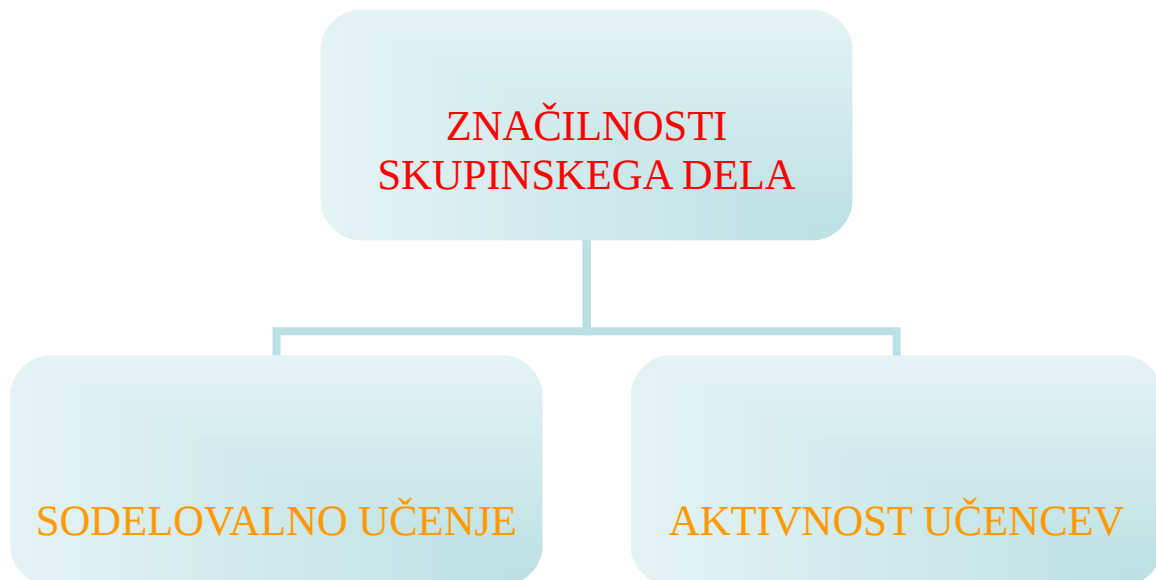

SKUPINSKO UČNO DELO

- učenci delujejo v skupinah, ki so spontane ali pa jih učitelj oblikuje po določenih kriterijih

ZNAČILNOSTI SODELOVALNEGA UČENJA

- skupno učenje in delo;
- večja stopnja razumevanja;
- razvijanje medsebojnih vrednot;
- vzajemno sodelovanje;
- pozitivna naravnost k interesnim področjem;
- večje razumevanje drugih.

POTEK DELA V SKUPINAH:

1. FRONTALNI UVOD:

- predstavitev teme;
- kriteriji delitve

2. DELO V SKUPINAH:

- istovrstno

3. PREDSTAVITEV DELA V SKUPINAH:

- potrebna predstavitev s pomočjo vzgojitelja

DELO V DVOJICAH (TANDEM):

- med sodelujočima poteka obojestranska komunikacija;
- manj možnosti za individualizem;
- bogati se odnos med obema članoma;
- dvojic ne sestavljamo spontano.

INDIVIDUALNO DELO:

- aktivnost vsakega posameznega učenca;
- samostojno učenje;
- učitelj nastopa v vlogi svetovalca, ki nudi individualizirano pomoč;
- neposreden odnos do učne vsebine;
- motivacija učencev;
- usposabljenost učencev;
- starost učencev.